

סקירת כתבי עת, ניסן תשע"ה | יואב שורק

פמיניזם במבחן

תרבות דמוקרטית

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בריאילן, 16, תשע"ה

עורכים: אבי שגיא, ידידיה צ' שטרן וחנן מנדל, 315 עמ'

*

כתב העת הזה מתכתב בעיצובו ובאורך מסותיו עם "אלפיים" היוקרתי והרב־חומי, ולמרות רמתו העיונית הגבוהה הוא מתכתב ישירות עם השיח הציבורי – שכן הוא עוסק בהיבטים שונים של ההתמודדויות שעומדת בפניהם החברה הישראלית כחברה דמוקרטית בעלת מורשת ומקורות יניקה יהודיים ומערביים. מסה ארוכה של אבי שגיא מבקשת לדייק את מושג הגרות כאידיאל מקראי, ולהבחין בינה ובין הפיכת הגלות לאידיאל כבמשנותיהם של הרמן כהן ואחרים. התובנה הזו, שהיא כמעט מובנת מאליה למי שצמח בבית המדרש, מקבלת במסה זו ביטוי אקדמי עכשווי ועושר של ארמזים, כשהיא מנהלת דיאלוג עם התיאורטיקנים האופנתיים ביותר של השיח בן זמננו. דב שוורץ בוחן את דמותו של הערבי בהגות הציונית דתית של טרם קום המדינה, ואלון גל עומד על השינוי של ההיסטוריוגרפיה הציונית בשנים האחרונות, הלומדת להכיל קולות רבים יותר.

שני מאמרים מעניינים עוסקים בהיבטים שונים של פמיניזם: רונית עיר־שי בוחנת, במאמר מנומק ומאוזן המשלב שיח הלכתי, משפטי ופמיניסטי, את השאלה האם יש "הטיה מגדרית" בפסיקת ההלכה בשל היותה נפסקת לאורך הדורות על ידי גברים בלבד. כתשתית, בוחנת עיר־שי באמצעות הגותם של הרבנים ליכטנשטיין וזקס את עצם היתכנותה של "הטיה" בפסיקת הלכה – מול תפיסה שלפיה ההלכה היא מערכת פורמלית שבה אין הפוסק מכניס מנטיות לבו כלל. בהמשך היא מציגה מודלים פמיניסטיים שונים לביקורת על מערכות משפט "גבריות", ובסופו של דבר שבה לבחון את ההלכה וטוענת כי אכן קיימת בהלכה הטיה גברית לפי כל המודלים הללו.

מאמר פרובוקטיבי לאין ערוך הוא זה של גיא מירון ויואב מזא"ה, העוסקים במדיניות המשפטית והציבורית בישראל סביב שאלת ה"משמורת" על ילדים במקרה של הפרדות ההורים. כידוע לרבים, "חזקת הגיל הרך" מעניקה עדיפות לאם במשמורת על הילדים. קביעה זו נסמכת על הנחות הקשורות לתפיסה תרבותית של תפקידי האם והאב, אך בשל הכוח שהיא מעניקה לנשים, השיח הפמיניסטי לא רק שאינו מוחזק כנגד הסקסיזם הזה אלא אף נלחם על שימורו ומציג את הנשים כקרבנות במציאות שבה מבחינות רבות הן מופלות דווקא לטובה. המאמר דן בהרחבה בדו"ח וועדת שניט, ובדעת המיעוט שבו, בשיח שהתעורר סביבו, בפסיקה בפועל של בתי המשפט ובשורה של מחקרים שעסקו בנושא. העמדה המוצגת בו, החותרת תחת כל אושיות התקינות הפוליטית, מוצגת היטב וללא מורא.

פורסם במוסף 'שבת' (<http://musaf-shabbat.com>), 'מקור ראשון' כ"ח ניסן תשע"ה, 17.4.2015